

սրտում արձագանք չը գտան: Բէյի միայն յայն էր խոստանում (որի կոնսուլը Թուրքիայում շատ խորհուրդ էր և խորամանկ անձն է համարվում այստեղ: Փարիզի թերթերի կարծիքով նա է այս արշաւանքի պատճառը), բայց Հռոմի կառավարութիւնը մինչև այժմ խաղաղ զինք է բռնած: Անգլիան որը սիրում է իրան ցոյց տալ այսպիսի դէպքերում, բաւականացաւ միայն մի զինւորական նաւ ուղարկելով Թուրքիա «իր հպատակները պաշտպանելու համար: Թուրքիան (protectorat) թողի միայն ընդունել, և ինչպէս յայտնի է այս երկրում աւանդական անուամբ են թողնում վրայ: Առհասարակ Եւրոպան քիչ է գրաւում այս հարցով: որի մէջ միայն Ֆրանսիան շահ ունի: Բէյը մնում է իր այժմի: Խաղաղական զեպան Մալիսի ազդեցութեան տակ, հաւատարմութեամբ են թերթերը, նա զորքը ունի է արաբներին «Մուստաֆի» հռչակում լրագրի միջոցով: (Թերթի հրատարակութիւնն էլ, ինչպէս երևում է նրա աշխատակցի ցանկում, անուանում արաբի արած խոստովանելով, միևնույն Մալիսիան պէտք է վերաբերվի: Միևնույն այժմ ժողովուրդի մեղեանդութիւնը չի բորբոքվել և շատ քաջամարտիկ զինվորականներն աւանդական կուսի կրտսերը և այժմ զորքերը մտանում են Բէյի: Թուրքիան զորքերի կողմից ընդգրկման չի կայ, նորա բէյի կարգադրութիւնով պատրաստ է և ամբողջութեամբ և հետևում են Ֆրանսիայի կողմից և Բէյի: Այսպէս որ մինչև այսօր բէյը զեպ զենքով չի ընդգրկմանը արշաւանքին, հասկանալով որ օտարներից յոյս չը պիտի ունենայ: Այսուամենայնիւ այստեղ քիչ անհանգիստ չեն Թուրքիան քիչ մասին, այստեղ միլիթներում ուղեները (բէյի հրամանով) զորքում են ժողովուրդը զենքի հաւատի կըստի զանազան առասպելներ պատմելով Ֆրանսիական զորքերի դործած երեւակայական բարբարոսութիւնների մասին: Այսպիսով սրան բէյի մշտական առասպելները գաղթը անցյալ անդադրութիւնների մասին, որոնց պատմականաւորութիւնը նա հետևողութեամբ է իրանից: Այս բոլորը իրաւունք է տալիս լրագրիս ընդհանրական կարծիքին, որ կառավարութիւնը կը կրկնապատկէ այժմիս և զորք պիտի զորք զորքին, ամեն տեսակ դիպքերի առաջին անգամ համար: Յայն այն է, ու զորքերը օրերով անդործ են մնում սարսափելի անձրևների պատճառով:

Քաղաքացիներ խորհրդի և ոստիկանական Ալիբեյի մէջ ծագած անհամաձայնութիւնը զեպ ոչ մի ե.ք չի ստացել: Ալիբեյի իր էջն է քշում: Քաղաքական խորհուրդը յուսահատութեամբ վճռեց կարել ամեն

տեսակ յարաբերութիւններ Անգլիայի հետ քանի որ կառավարութիւնը կը պաշտպանի այս անշնորհ մարդանկրող փարիզի կամքին հակառակ: «France»-ը սրբ յայտնի է իր խոհեմ ուղղութիւնով: Կարծաւորութեամբ է ստատիկ կառավարութեան վրայ, որը պարտաւոր է լսել փարիզի նման մի նշանաւոր քաղաքի լոկալը: Հանրապետական մի կառավարութիւն ժողովրդից ընտրածների կամքը մի անձի քմեքեք բարձր պիտի դասէր: Ֆրանսիական թերթերի շանթերը այս գործում ինչպէս միշտ, անպակաս են կառավարութեան դիմաց: աւելացնելով, ոչ միշտ անկատարաբար:

Հանթեր այժմ տեսէր, երբ կառավարութիւնը Առջիորի «Intransigeant» լրագրի խմբագրի, նախագահ միտնող արդիւնք: Այս ժողովում պիտի տեղի ունենար Ֆրանսիայի ցրիթում: Նստւած է ինքնաշարժի գլուխն ունի բողոքելու համար: Ֆրանսիայում մամուլի ազատութիւնը շատ ընդարձակ է, բայց ժողովները ջրվում են, այսինքն՝ զրկելով որ ուղում ես, բայց խօսելու իրաւունք չէ՛մ տալ: Չարմանալի լոգիկա:

Էլիզ Զէ Բերարդէնի յուզարկութեամբ զինքը հանդիսով կատարելիցաւ փարիզի բողոքնշանաւոր անձինքները պարզ համարեցին այս մեծ մարդին իրանց վերջին բարեւ տալու: Թող ներուի ինձ յառաջ բերել այստեղ (Թէեւ տեղը չէ) նրա հայեայքը կանանց անուանել հարցի վրայ: Ահա ինչ է ասում նա ի «L'Egale de l'homme» զրբոյի մէջ:

«Այնք սրբազան պարզը մայրութիւնն է, նրա պարսքն է մայր լինելը նրա իւրաքանչիւր երեխաներ ունենալը երեխաների որոնցով նա պարծենալ կարողանար, և րեխաների որոնց պահպան հրեշտակն լինելը, երեխաների որոնք նրա բոլոր հոգեքիտ առարկան լինելին, որոնք նրա միակ զբաղմունքը լինելին այն հասակին, երբ բնականաբար դատարկութիւնը պատում է կնոջ, երեխաների որոնք նեցուկ լինելին նրան ծերութեան մէջ և հոգս ու նեղային նրա վրայ, ինչպէս ինքը հոգս է ունեցել նրանց վրայ մանամանկութեան մէջ: Ահա՛նք օղ փափկասուններին:

Հայ ուսանողները անդործ չեն մնում: Նրանց ընկերութիւնը կարծես սկսել է մի քիչ արագացնել քայլերը: Յուսով են, որ շուտով «Հայկական ուսումնասիրաց ընկերութիւնը» կը վաւերացնէ կառավարութեան կողմից և պաշտօնական գործիւն կատարուի: Կրթարարներ զեպ աղքատ է, թէեւ շատ լրագիրներ են ստացում, ի հարկ է ձրկարար: Աւերակները, որ «Գործի» փափագողներ շատ կան, բայց ձեռք չի ընկնում:

Հայր խորին Ստեփանէն, որը ուղարկված է Եվրոպայից մանկավարժական գործը ստանձնաւորելու, ահա մի ամիսից աւել է, որ տրտնդ է: Հայր Ստեփանէն արդէն կեղծ է

ճիշդարիւ և բերդի: Յիշում եմ, որ հայ երիտասարդները նրա հետ տոնելին հայոց դատիկը:

Յիշում եմ:

Կ. Պօլսից մայիսի 3-ից հետագրում են «Daily News» լրագրին:— Դարձեալ վստահ է սուլթան Աբդուլ-Ազիզը սպանման գործի ընտելութիւնը: Վճռուելու են հետեւել հարցերը:— 1) արդե՞ք Աբդուլ-Ազիզը մահը յառաջ է կիւղ անձնատաղանդութեանը թէ սպանումից, 2) կազմակերպութեանը սպանելու նպատակով ամբողջ թագաւորական ընտանիքը, բայց Մուրադից և նորա որդուց: Ձէշալ-Լիլի-Էֆենդուց, Ամենամեղաւոր մասն հարց ու վրած են արել բոլիկ Կիւրապից, որ կրել է 19 բոլիկներից ստորագրած զեպուցումը: Չեկուցման աւանդական կողմը կայանում է նորա մէջ, որ նա ցոյց չէ տալ թէ վերադառնալ են հանգուցեալ սուլթանի դիակը: Ըստ երկուսին, արդի սուլթանը միշտ կանխամիտ էր: Վերաբերվում այս գործին և արքունական զանաւարում պահում է նորին մեծութեան ձեռքով տուած Աբդուլ-Ազիզի մատանին հետը կցրած զբօշմով, սուլթանի կնիքով և վերնագրով, որ ասում է թէ «այս մատանին պատկանում էր իւր սպանուած հորեղբորը»: Չանազան պատճառներ է յարուցել այժման ընտելութիւնը: Պատմում են ի միջի այլոց՝ թէ ուսուցող դասպանը, որ եկել էր յայտնելու սուլթանին կայսր Աբդուլ-Ազիզի դասը բարձրանալը՝ առաջինն է այս հարցի վերայ ուղարկութեան դարձել: Երեկ թէ ուսուցող փաղաքարի սպանումն է սուլթանին հարկադրել ընտելութեան նշանակելու: Մի ուրիշ աւելի ստույգ բացատրութեան համաձայն՝ մի քանի անձինք, որոնք կայ աւելի պարկառ կետ, մանաւանդ պաշտօնէից խորհրդի նախկին քարտուղարը՝ Մանուէլ-բէյը այլ և այլ գաղտնիք են երևան հանել, որոց առթիւ և սուլթանը նշանակել է ընտելութեան: Այս ընտելութեան կատարվում էր մանաւորի կերպով, ապաքանքի մէջ բարձրագոյն առեանի նախագահ Իլմի-էֆենդիի առաջնորդութեամբ: Եւ կարծում եմ, որ զեկուցումը արդէն պատրաստ է և գործն էլ կը յանձնուի առանձնապէս զեպ համար կազմուած զատարանին, որ պիտի լինի զատի քարուած անձանց ծանոթացնելու մեղաւորական գերզատուները ոչնչացնելու համար: Աբդուլ-Ազիզին վայր գլորելուց յետոյ, որ գլխաւորապէս կատարել է Հուսէյն-Ալին՝ հետեւել է մի նշանաւոր բէյիցիւս, որ աւելի ևս զորեղացել է այն հանգամանքի առթիւ, որ Մուրադի մուսուր խանգարումը յերան կեղաւ, հէնց նրա թագաւորութեան երբոր օրը: Հէնց այդ ժամանակ, ինչպէս ըստ երկուսին պարզեց ընտելութեանը՝ Հուսէյն-Ալին և մի քանի ուրիշ անձինք Ֆարսի-բէյի հետ լարել են զաւարթութիւնը Աբդուլ-Ազիզին սպանելու նպատակով: Բայց այդ սպանման պատմութեան զէմ խօսումն են բոլիկները վկայութիւնները: Այսպէս, անգլիական զեպանաւոր բոլիկը՝ զօկուոր Կիւսիսը յայտնել է, որ ինքը շատ ուղարկութեանը վերադառնել է Աբդուլ-Ազիզի մարմինը և նրա վերայ չի գտել ոչ մի բռնութեան նշաններ: Աբդուլ-Ազիզը յայտնի էր իւր ամուր առողջութեամբ և յիշատի պարտ էր համարձակ կուսել իւր սպանիչներին հետ: Երեկ մեղադրանքը պէտք է հաստատել, որ զաւարթողները զեպ են ոչնչացնել թագաւորական գերզատուների բոլոր իշխանապետներին: Երեկ և սուլթան Մուրադին և նա զատի պիտի ենթարկեն, որովհետեւ, ինչպէս երևում է, նա համաձայնուել է Աբդուլ-Ազիզի և բոլոր կայսերական իշխանների սպանմանը, բացի նրա որդուց: Յիշում եմ, որ հայ երիտասարդները նրա հետ տոնելին հայոց դատիկը:

Յիշում եմ:

Յիշում եմ:

Յիշում եմ:

Յիշում եմ:

Խանադների սպանմանը, բացի նրա որդուց: Յիշում եմ, որ հայ երիտասարդները նրա հետ տոնելին հայոց դատիկը:

Յիշում եմ:

Յիշում եմ:

Յիշում եմ:

Յիշում եմ:

Անցեալ տարուայ սկզբում պ. Քալանթարեանը պատրաստեց բիւրեղանման սառնոց Լոնդոնում Ուէլսեան իշխանի կուրի համար և այնուհետեւ այս գիւտը սկսաւ անուն ստանալ: Ուստատանում է հարկ է բնական սառնոց շատ կայ, բայց մեղանում էլ կարող է օգտակար լինել արուեստական սառնոցը: Թրիանկի համար երկաթեղիով թարմ միս տեղափոխելու, շատ լուծող պտուղները պահպանելու համար և այլն:

Հարկաւոր է նկատել, որ բիւրեղանման սառնոցը միակ գիտը չէ, որ անում է բոլորակաւ Քալանթարեանը: Նա նոյնպէս գտել է միջոց ջրատար խողովակները սառնելուց պաշտպանելու համար, իսկ անցեալ տարի հնարեց կատարելապէս գործած գաղալին լապտեր, որ նոյն քանակութեամբ պար 30% աւելի լոյս է տալիս: Բացի սորանից Քալանթարեանի լապտերի առաւելութիւնը նորա նում է պարտականութեամբ, որ անխափնը բոլորովին պարելով մեկն չէ թողնում, և սովորականից աւելի ուղիղ լոյս է արձակում:

Աւելացնում ենք նաեւ, որ բոլորակաւ Քալանթարեանը՝ հայ է և Կովկասի բնակիչ: Նա ծնուեցաւ Երևանի նահանգում և այնտեղ ստացաւ իւր սկզբնական կրթութիւնը: Վաթնուհերոց թուականների սկզբում ուղեորուեցաւ Անգլիա և այնտեղ աւարտելով բոլորական գիտութեան ուսումը և ստանալով բոլորականութեան դոկտորի աստիճանը, իրան նուիրեց գիտական պարագանքներին:

Վ. ԱՌՈՒԼԻՍԻՑ Զորում են:—Ամսոյս 24-ին երկուշաբթի 6 ժամին միմեանցից 1/4 ժ. ուղ պատահեցաւ 2 թէթի երկաշարժ օրորուող գրութեամբ, Պատումն են թէ անցեալ տարի ևս այդ օրը առաւօտան 10 ժամին պատահել է երկաշարժը:—Մի քանի ամիսից ի վեր այստեղ է մեծ պ. բոլիկ Տէր Ջանեանը, պարտը լաւ բոլիկ է և վայելում է ազուկեցոց համակրութիւնը: Երանի թէ ազուկեցիք մի կերպով պարտին կարողանային այստեղ պահել և նա համաձայնէր:

Պ. Ա. Գ. Հաւաքարից մեղ հաղորդում է:—Մեղ պատումն են, որ հաղիւ թէ Ղազարում առատ անձններն ընդհատուել են: Երկրորդ գրաւորի է նմանվում Արտերը մեծ ազգայն են խոստանում:—Նոյն երկուսից երկաշարժ է Համալուից, Մեծ-Ղազարիայից մինչև Ծուլաւեր, արտերն արդէն մասամբ հասկեր են արձակել:

—Համալու գիւղում երկու տարի վրայ վրայ հաց չը գալով գիւղացիներից շատերը իւրեանց կեանքի ամենամահաւոր ժեպ կարելը լրացնելու:—հաց առնելու համար, լծկան եզն էլ վաճառել են և այժմ շատ թշուառ աղքատութեան մէջ են: Ուսուցիչը ռոճիկ չի կարողանում ստանալ և այդ մասամբ գիւղացոց աղքատութեան պատճառաւ:

—Ներքին Հաւաքարում, այն ճանապարհը, որ Մեծիկի բանտից ձգվում է մինչև Հաւաքարի հրապարակը, այն ճանապարհի աջ կողմը, Ծորաբալի եկեղեցուց մօտիկ, երկրորդ փողոցի սկզբում, 17 Քի տակ, որ պատկանում է մի այլի կնոջ, նորա մի կիսաւեր սենեակում կենում են տասնի չափ աղաքը: Գաւա ամբողջ Աստուծոյ օրը ներս թափուած են լինում, իսկ իւր գիւղից յետոյ կորուում են: Թող ստորկանութիւնը աշխատէ սոցա հեռացնելու, ապա թէ ոչ, շատերը չալից դատապարտուած են մնալու: այս կողմից երկնակալութիւնը վաճառու է: Նորա յալիտակութեամբ են պարագում, որ և աչքով տեսել և ականջով լսել եմ միմեանց հետ խօսելիս այդ մասին:

Խմբագիր Պ. ՍԻՄԵՐՈՆԱՆՑԻ:
Հրատարակիչ Հ. ԷՆՖԻԱՃԱՆՑԻ:

ՄԵՂՈՒԻ ՀՆՈՒԱՐԻՆԵՐ

(ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀՆՈՒԱՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՅԻՆ ԿԱՐԴԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ)

Ս. ՊԵՏԵՐՔՈՒՐԳ, 7-ին

Պաշտօնապէս. ելևուղից նախարար Արագան, Համաձայն իւր խնդրի հիւանդութեան պատճառով արձակված է պաշտօնից, թողնելով անդամ արքունի խորհրդարանի: Ելևուղից նախարարի օգնական Բուրգէին Հրամայած է լինել կառավարիչ ելևուղից նախարարութեան:

Իշխան Օլգենբուրգսկու մահուան առթիւ սուգ է նշանակած երէր ամիս ժամանակով:

ՊԵՏԵՐՔՈՒՐԳԻ ԲԻՐԺԱ.	
7-ին մայիսի.	
Արք. բանի. 1-ին	96 75
— — 2-րդ	93 87
— — 3-րդ	94 50
— — 4-րդ	93 75
Վիճակահ. 1-ին	224 —
— — 2-րդ	217 50
Արև. փոխաւ. 1-ին	92 75
» » 2-րդ	93 —
» » 3-րդ	93 12
Ինչոյն	24 40
Բերլին	208 50
Համբուրգ	123 —
Փարիզ	257 —
Ուկր	8 ռ. 4 կ.

ՄԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

Ուսանողներ, բոլորակաւ Քալանթարեանի օրորութեամբ Քալանթարեանը երեւ խորի ստանից առաջ Անգլիայում գտաւ քիմիաբար բիւրեղանման սառնոց չինիւր կերպով, որ բացի հասարակ սառնոցի ընդհանուր յատկութիւններից, ունի նաեւ այն յատկութիւնը, որ գիմանում էր արեւի ջերմութեանը, չնարողի արած մի շարք փորձերը յաջող հետեւանք ունեցան:

